

Handläggare
Anna Rinder von Beckerath
Telefon: 08-508 43 114

Till
Socialnämnden
2018-12-11

Gymnasielagens unga

Svar på skrivelse till socialnämnden från L, M, MP, C och KD

Förvaltningens förslag till beslut

Socialnämnden hänvisar till detta tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen.

Peter Svensson
tillförordnad förvaltningschef

Veronica Wolgast
avdelningschef

Sammanfattning

Den så kallade nya gymnasielagen trädde i kraft den 1 juli. Lagen innebär att personer som har fått eller annars skulle få ett beslut om utvisning kan få uppehållstillstånd för studier på gymnasial nivå om de uppfyller vissa krav. Mellan 1 juli och 30 september 2018 var det möjligt att ansöka om uppehållstillstånd enligt den nya lagen. Migrationsverket prövar just nu alla inkomna ansökningar.

Socialförvaltningen har sammanfattat lagen och dess konsekvenser, hur situationen ser ut för de ungdomar som omfattas av lagen samt gjort en bedömning av behov som hittills framkommit i dialog med staden socialtjänst och aktörer inom civilsamhället.

Förutom möjligheter har lagen inneburit en del utmaningar, både för ungdomarna själva och inom den kommunala förvaltningen. En stor del hänger samman med de omständigheter som flera av ungdomar lever i. Socialförvaltningens bedömning är att det krävs samordnat och omfattande stöd till målgruppen främst när det gäller boende och försörjning samt för att klara sina studier i syfte att hitta ett arbete och därmed få möjlighet till permanent uppehållstillstånd.

Bakgrund

L, M, MP, C och KD har gett socialförvaltningen i uppdrag att, till socialnämnden, redovisa konsekvenserna av den nya gymnasielagen. Redovisningen ska vara socialnämnden tillhanda senast den 11 december 2018.

Ärendets beredning

Tjänsteutlåtandet har utarbetats inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 5 december 2018. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 6 december.

Ärendet

L, M, MP, C och KD har i en skrivelse gett socialförvaltningen i uppdrag att till socialnämnden inkomma med en redogörelse gällande konsekvenserna av den så kallade gymnasielagen. Redogörelsen ska innehålla:

- En sammanfattad beskrivning av vad lagen innebär.
- Nulägesbeskrivning av situationen för ensamkommande som omfattas av lagen.
- Plan framåt för att garantera att de individer som Stockholms stad ska sörja för i enlighet med socialtjänstlagen ges en skälig levnadsnivå med boendelösning och försörjning.
- Bedömning av målgruppens mående och övriga stödbehov för att klara skolgången, som är en förutsättning för att få stanna i Sverige.
- Bedömning av behovet av fortsatta statsbidrag.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Riksdagen beslutade den 7 juni 2018 om en ny möjlighet till uppehållstillstånd för vissa unga vuxna som kommit till Sverige som ensamkommande barn och drabbats av lång handläggningstid (prop. 2017/18:252). Reglerna började gälla den 1 juli 2018.

Vad lagen innebär

Möjlighet att ansöka om uppehållstillstånd gäller vid ett tillfälle. Ansökan ska ha lämnats in till Migrationsverket under perioden 1 juli - 30 september 2018. Under ansökningstiden har ungdomar rätt till dagersättning enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA). De ungdomar som fått ett avslag på asylansökan och ett beslut om utvisning som vunnit laga kraft (ungefär en tredjedel) ska

ansöka om LMA-ersättning via socialtjänsten. För detta krävs ett inhibitionsbeslut från Migrationsverket.

Den nya lagen innebär att personer som har fått, eller annars skulle få, ett beslut om utvisning ska få ett uppehållstillstånd för studier på gymnasial nivå om

- individen har ansökt om uppehållstillstånd senast den 24 november 2015
- individen har, eller borde ha, anvisats till en kommun
- Migrationsverkets beslut om utvisning har fattats, eller annars skulle ha fattats, minst 15 månader efter ansökan och tidigast den 20 juli 2016
- individen är 18 år eller äldre när beslutet om utvisning har fattats eller borde ha fattats
- individen befinner sig i Sverige när ansökan om uppehållstillstånd görs
- individen studerar eller har för avsikt att studera på gymnasial nivå
- om personen har för avsikt att studera krävs att han eller hon tidigare har studerat i Sverige

Beviljat uppehållstillstånd gäller i 13 månader med möjlighet till förlängning vid fortsatta studier. Efter fullföljd utbildning kan den unge få ytterligare sex månaders uppehållstillstånd i syfte att söka jobb. Om den enskilde får ett arbete som möjliggör försörjning kan eventuellt permanent uppehållstillstånd beviljas.

Under sommaren 2018 underkände två Migrationsdomstolar lagen utifrån brister i beredning av lagstiftningsärendet samt avsteg från kravet på klarlagd identitet för utlänningar som vistas i landet enligt Schengenregelverket. I avvaktan av Migrationsöverdomstolens beslut fattar Migrationsverket inga beslut om uppehållstillstånd. I slutet av september dömde Migrationsöverdomstolen att gymnasielagen får tillämpas och de två överklagandena avslås. Möjligheten att bevilja uppehållstillstånd försenas men påbörjas i början av oktober.

Nuläge

Migrationsverket har tagit emot 11 653 ansökningar om uppehållstillstånd enligt den nya lagen. Av dessa är cirka 2 600 personer 18 år, 3 900 personer 19 år och 2 700 personer 20 år eller äldre. Migrationsverket har bifallit 2 871 ärenden och 1 751 har avslagits.¹ I de ärenden som handläggs ska Migrationsverket ha fattat beslut före årsskiftet. Av ansökningarna om uppehållstillstånd

ska 5 200 handläggas av domstolarna varför Migrationsverket också behövt lämna yttranden dit.

Migrationsverket har meddelat att 457 ungdomar som ansökt om tillfälligt uppehållstillstånd enligt nya gymnasielagen har uppgett en adress inom Stockholms stad. Beroende på var dessa ungdomar folkbokför sig efter uppehållstillstånd kan antalet ungdomar tillhörande Stockholms stad bli fler eller färre. Under ansökningstiden har stadens socialtjänst beviljat dagersättning enligt LMA till c a 180 ungdomar.

Boende och försörjning

Ungdomar som beviljas tillfälligt uppehållstillstånd enligt den nya lagen har på samma sätt som svenska medborgare ansvar för att ordna egen bostad och rätt att ansöka om ekonomiskt bistånd. Utgångspunkten är att dessa ungdomar ska finansiera sina studier genom studiestödssystemet CSN. Om ungdomar inte kan tillgodose sina behov har socialtjänsten det yttersta ansvaret att tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå. Vid ansökan om ekonomiskt bistånd enligt riksnorm görs en individuell bedömning av behov av kompletterande försörjningsstöd enligt 4 kap. 1 § SoL och i enlighet med stadens gällande riktlinjer för ekonomiskt bistånd.

Ungdomar som under ansökningstiden har bott på något av Migrationsverkets boenden har i samband med uppehållstillstånd rätt att bo kvar i boendet och därmed även rätt till dagersättning/LMA. Ungdomar som erhåller dagersättning har inte rätt att samtidigt uppbära studiestöd utan måste välja vilken förmån han eller hon söker. Majoriteten av de ungdomar som befunnit sig i Stockholm under ansökningstiden har inte bott i Migrationsverkets boende utan i eget boende eller i någon av Stockholms stadsmissions tillfälliga boendelösningar. Dessa tillfälliga boendelösningar har möjliggjorts inom ett projekt som Stadsmissionen lett sedan september 2017. Projektet har finansierats av Stockholms stad via det tillfälliga kommunbidrag som betalats ut under 2017 och 2018. Kommunbidraget betalades ut för att möjliggöra för ensamkommande barn som hunnit fylla 18 år innan de fått beslut på sin asylansökan att bo kvar i den kommun de haft sin placering och rotat sig i.² När den nya gymnasielagen trädde i kraft i juli 2018 inkluderades även ungdomar, som sökt tillfälligt uppehållstillstånd enligt lagen, i möjligheten att få hjälp med

² <https://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Kommuner/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv-for-kommuner/2017-10-03-Regeringen-foreslar-tillfalligt-kommunbidrag-till-de-kommuner-som-vill-lata-ensamkommande-ungdomar-som-rotat-sig-i-kommunen-bo-kvar.html>

boende under ansökningstiden via Stadsmissionen. De tillfälliga boendelösningarna omfattar inte ungdomar med uppehållstillstånd. Eftersom kommunbidraget upphör kommer projektet att avslutas den sista januari 2019. Ett fortsatt samarbete med Stockholms stadsmission diskuteras just nu inom staden.

Ersättningar

Kommuner har rätt till ersättning från staten för vissa kostnader för asylsökande, tillståndssökande och nyanlända som beviljats uppehållstillstånd. I detta ingår kostnader för bistånd som socialtjänsten betalat ut enligt LMA. Här ingår också ersättningar för ungdomar som beviljats uppehållstillstånd med rätt till studiehjälp från CSN. Kommuner har rätt till en initial schablon om 133 200 kr samt ytterligare schablon om 750 kr/dygn för ungdomar mellan 18 och 20 år. Kommunen får också ersättning för initiala kostnader för ekonomiskt bistånd med 3000 kr för de som är under 20 år och 4000 kr för de som fyllt 20 men inte 65 år. Därtill har kommunen rätt till ersättning för kostnader kopplat till ungdomar med vårdbehov enligt SoL och LVU. Mer ingående information om ersättningar finns i SKLs sammanfattande PM om regelverket kring den nya lagen.³

Utmaningar

Den nya lagen innebär att ungdomar som har fått eller annars skulle få ett beslut om utvisning kan få uppehållstillstånd för gymnasiala studier. Samtidigt har lagen inneburit en del utmaningar både för ungdomarna själva och inom den kommunala förvaltningen. Förutom sådant som är kopplat till regelverket utgör omständigheterna och ovissheten som ungdomarna lever i, en del av utmaningarna. Socialförvaltningens information om utmaningar som framkommit hittills bygger på uppgifter från stadens socialtjänst och Stockholms stadsmission.

Fortfarande väntar många ungdomar på beslut om uppehållstillstånd. Förvaltningen har dialog med socialtjänsten om särskilt viktiga frågor och behov i samband med att ungdomar beviljas, respektive får avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd. Inom målgruppen finns en utbredd psykisk ohälsa både när det gäller oro för att inte beviljas uppehållstillstånd och för hur ungdomarna ska lösa sin boendesituation. En del ungdomar lider dessutom av missbruk eller annan problematik. Socialtjänsten pekar på behovet av samverkan mellan enheter inom den egna

³<https://skl.se/download/18.2b4468fd16729601f6b7b02/1542632215992/PM%20Ny%20m%C3%B6jlighet%20till%20uppeh%C3%A5llstill%C3%A5nd%20-%2019%20nov%202018.pdf>

organisationen men även med aktörer som skola och hälso – och sjukvård.

För att kunna folkbokföra sig och ansöka om studiehjälp hos CSN krävs ett så kallat UT-kort. Migrationsverket har haft svårt att erbjuda tider för UT-kort inom en snar framtid vilket har försenat processen med folkbokföring, utbildningsplats och studiehjälp. Trots att Migrationsverket lovat att snabba på detta går processen trögt.

Även med ersättning från CSN kommer många ungdomar sannolikt att vara i behov av kompletterande ekonomiskt bistånd upp till skälig levnadsnivå. Kravet på att stå till arbetsmarknadens förfogande gäller inte för den här målgruppen. Det innebär dels att bedömningen av ekonomiskt bistånd skiljer sig från andra ärenden samtidigt som socialtjänsten behöver stötta den enskilde att klara sina studier. Förutom detta förväntas många ungdomar behöva ett utökat stöd att hitta bostad. Personer utan bostad kan visserligen beviljas stöd för akut boende (t ex på vandrarhem) av socialtjänsten. Detta förutsätter aktivt sökande efter stadigvarande boende, t ex i andrahand, som inneboende eller genom någon av civilsamhällets aktörer, något den här gruppen ungdomar kan behöva ökat stöd med.

För att beviljas permanent uppehållstillstånd krävs ett arbete som möjliggör försörjning, vilket ungdomar har sex månader på sig efter avslutade gymnasiestudier att hitta. Redan i slutet av studierna kommer förberedande insatser att behövas, följt av intensivt stöd från jobbtorg och arbetsförmedlingens sida under de sex månader ungdomar har på sig att få ett arbete. För att ungdomar, trots stor press ska klara sina studier kan socialtjänsten behöva samverka och erbjuda stöd i en annan utsträckning än vad som är brukligt. Socialförvaltningens bedömning är att målgruppens stora behov av stöd kan innebära särskilt aktiva och intensiva insatser inom socialtjänstens enheter för ekonomiskt bistånd. Detta kan t ex innebära att handläggare erbjuds kompetensutvecklingsinsatser för att arbeta särskilt med denna grupp ungdomar.

Både före och efter den nya lagens införande har civilsamhället och frivilligorganisationer genom samverkan med Stockholms stad bidragit till att skapa trygghet för och ge stöd och information till ensamkommande ungdomar. Flera organisationer visar stort intresse att bidra i arbetet framåt. För att möjliggöra fortsatt samverkan mellan staden och relevanta organisationer krävs bland annat att juridiska aspekter blir utredda.

Jämställdhetsanalys

Migrationsverket har tagit emot 11 653 ansökningar om uppehållstillstånd enligt den nya lagen, varav 424 kvinnor. Ungefär 25 procent av ansökningarna om uppehållstillstånd bland ensamkommande brukar utgöras av flickor/kvinnor. Andelen flickor/kvinnor som ansökt om uppehållstillstånd enligt den nya lagen är betydligt lägre än 25 procent, vilket enligt Migrationsverket sannolikt beror på att de flesta flickor/kvinnor som söker asyl är från Somalia, Eritrea eller Syrien. Personer från dessa länder beviljas vanligtvis uppehållstillstånd och behöver därför inte ansöka enligt nya gymnasielagen.

Åldersmässigt är cirka 2 600 personer 18 år, 3 900 personer är 19 år och 2 700 personer är 20 år eller äldre.

Enligt Migrationsverket är 6 622 ärenden hittills avgjorda varav 2 871 bifallits och 1 751 har avslagits. 345 avslagsbeslut har överklagats till domstol. Av de 5 031 ärenden som är kvar att avgöra är 171 är kvinnor. Utöver de 11 653 ansökningar som tagits emot har också 2 097 personer som inte omfattas av kriterierna inom den nya gymnasielagen ansökt om uppehållstillstånd.

Bilagor

Skrivelse till socialnämnden om gymnasielagens unga